

FEBRUARI 1, 2015

NZOZULU YA NKENGI

KESAMUNAKA KIMFUMU YA YEHOVA

**MUTINDU YA
KUSEPELA TI
KISALU NA NGE**

ZULUNALU YAI, *Nzozulu ya Nkengi*, ke kumisaka Yehowa Nzambi, Mfumu ya luyalanganu. Yo ke pesaka bantu kikesa na nsadisa ya nsangu ya mbote yina ke monisaka nde kubika fioti Kimfumu ya Nzambi, yina ke yala na zulu, ta katula mambi yonso mpi ta kitula ntoto paladisu. Yo ke pusaka beto na kumonisa lukwikilu na Yezu Kristu, yina fwaka sambu beto baka luzingu ya mvula na mvula, mpi yina ke yala ntangu yai bonso Ntotila ya Kimfumu ya Nzambi. Bambangi ya Yehowa ke basisaka zulunalu yai konso ngonda tuka mvu 1879 mpi yo ke kotaka ve na mambu ya politiki. Sambu na yo, kaka Biblia kele na kiyeka ya nene.

Keti nge ta zola kuzaba mambu mingi to kulo- nguka Biblia na nzo?

Tala site www.jw.org to sonikila beto na adresi yai kele awa na nsi.

CONGO, RÉP. DÉM. DU:
Les Témoins de Jéhovah
BP 634, Limete, Kinshasa.

Sambu na kuzaba ba adresi na beto yonso ya kele na nsi-ntoto ya mwimba, tala site www.jw.org/kg.

Mukanda yai kele ve ya kuteka. Kubasika na yo kele mosi ya mitindu ya kisalu ya kulonga bantu Biblia na ntoto ya mwimba ya me simbama na makabu ya luzolo ya mbote. Kana beto me zabisa yo ve, mikapu ya Biblia ya Masonuku ya Kiebreo me katuka na *Bible na Kituba* 1990. Mikapu ya Masonuku ya Kigrekki ya Bukristu me katuka na *Biblia—Mbalula ya Nsi-ntoto ya Mpa* (*Matayo-Kusonga*) na Kikongo. Kana beto yika NW na nima ya mikapu ya Biblia ya Masonuku ya Kiebreo, yo ke tendula nde mbalula na yo me katuka na *Les Saintes Écritures — Traduction du monde nouveau — avec notes et références* ya Kingelezi ya bilumbu yai.

The Watchtower (ISSN 0043-1087) is published semimonthly by Watchtower Bible and Tract Society of New York, Inc.; L. Weaver, Jr., President; G. F. Simonis, Secretary-Treasurer; 25 Columbia Heights, Brooklyn, NY 11201-2483, and printed by Watch Tower Bible and Tract Society of South Africa NPC, 1 Robert Broom Drive East, Rangeview, Krugersdorp, 1739. © 2015 Watch Tower Bible and Tract Society of Pennsylvania. Printed in South Africa.

DISOLO YINA KELE NA LUTITI YA ZULU

Mutindu ya Kusepela ti Kisalu na Nge

BALUTITI 3-6

Keti Bantu Ke Salaka Diaka—Kisalu ya Ngolo? 3

Mutindu ya Kusepela ti Kisalu ya Ngolo 4

MASOLO YA NKAKA YINA KE NA KATI

Disolo ti Mfinangani Mosi

Sambu na Nki Bantu Fwete Longuka Biblia? 7

Biblia Ke Sobaka Luzingu ya Bantu

Bamvutu ya Mbote mpi ya Pwelele ya Biblia Yitukisaka Mono 10

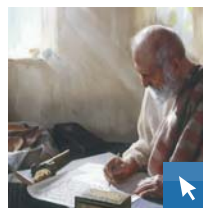
Landa Mbandu ya Lukwikilu na Bo

“Nzambi Muntu Ke Tendulaka Bandosi” 12

Bamvutu na Bangiufula ya Biblia 16

TANGA MAMBU MINGI NA INTERNET

BAMVUTU YA NKAKA NA BANGIUFULA YA BIBLIA

Keti Biblia Kele Mukanda ya Mayele ya Bantu?

(Bweta *LA BIBLE ET VOUS*, mpi bweta diaka *QUESTIONS BIBLIQUES*)

BAKA ZULUNALU YAI NA INTERNET NA BA FORMAT YA KUSWASWANA

Keti Bantu Ke Salaka Diaka —KISALU YA NGOLO?

Alex me pema ngolo ntangu yandi me nangula karto ya nkaka sambu na kukotisa yo na kamio ya kompani ya yandi ke salaka. Yandi ke kudyula nde: ‘Sambu na nki mono ke kangama na kisalu yai ya ke vutula mono nima? Nki ntangu luzingu na mono ta toma? Luzingu na mono zolaka kutoma mpenza kana mono vandaka kusala ve *kisalu yai!*’

Bonso Alex, bantu mingi bubu yai ke zolaka ve kusala kisalu ya ngolo. Aaron muntu mosi ya ke yidikaka bakamio ke tuba nde: “Bantu mingi ke yindulaka nde kusala bisalu ya ‘mpamba-mpamba’ ke kulumusaka bo. Bo ke tubaka nde: ‘Mono ke sala ntete kisalu yai tii kuna kisalu ya nkaka ya mbote ta monana.’”

Sambu na nki bantu ya nkaka ke yindulaka nde bisalu ya ngolo me fwana ve sambu na bo? Ziku, baradio, batelevizio mpi bazulunalu ke kusaka bo. Bimwangi-nsangu yai ke monisaka mbala mingi nde “luzingu ya mbote” ke tendulaka kuvanda ti bima mingi ya kinsuni. Matthew, muntu mosi ya ke yidikaka bima ke tuba nde: “Bantu ke yindulaka nde kana muntu ke sala kisalu ya ngolo sambu na kuzwa kaka bima ya fioti-fioti ya kuzingila, luzingu na yandi ta kwenda ve na ntwala.” Shane, muntu mosi ya ke tulaka bunkete mpi ya ke yidikaka banzo ke yindulaka mpi mutindu mosi. Yandi ke tuba nde: “Bantu ke salaka diaka ve kisalu ya ke lombaka nde bo futa bo mbongo na nsuka ya kilumbu.”

Kansi, bantu mingi yina luzingu na bo me tomaka ke sepelaka na kusala kisalu ya ngolo. Daniel, toko mosi ya bamvula 25 ya ke tungaka banzo ke tuba nde: “Mono ke monaka nde kusala kisalu ya ngolo ke nataka mambote, mingi-mingi kana muntu ke sala yo ti mabanza ya mbote.” Andre, toko mosi ya bamvula 23 ke ndima mpi dibanza yai. Yandi ke tuba nde: “Mono ke ndimaka nde kisalu ke nataka kiese. Kansi, kusala kisalu fioti lenda nata ve kiese ya ntangu ya nda. Yo ke nataka kaka bampasi!”

Inki me sadisaka Daniel mpi Andre na kuvanda ti mabanza ya mbote sambu na kisalu ya ngolo? Na bunkufi, bo ke sadilaka minsiku ya Biblia na luzingu na bo. Na kisika ya kubuyisa kisalu ya ngolo, Biblia ke siamisaka beto na kusala kisalu ya ngolo mpi na kukwamina. Yo ke siamisaka beto ve kaka na kusala kisalu kansi yo ke monisaka mpi mutindu ya *kusepela* ti kisalu yango.

Inki minsiku ya Biblia lenda sadisa nge na kusepela ti kisalu na nge? Beto ke lomba nge na kutadila mwa minsiku yango na disolo ya ke landa.

Mutindu ya Kusepela ti Kisalu ya Ngolo

Biblia ke tuba nde: “Kana muntu kudia ti kunwa ti kumona kiese sambu na bima ya yandi me zwa na kisalu na yandi, yo kele matabisi ya Nzambi.” (Longi 3:13) Sambu Nzambi ke zolaka nde beto mona kiese na kisalu na beto, keti yo me fwana ve nde yandi songa beto *mutindu* ya kumona kiese? (Yezaya 48:17) Yandi ke salaka yo na kiese yonso na nsadisa ya Biblia, Ndinga na yandi. Bika beto tadila bandongisila ya Biblia yina lenda sadisa nge na kumona kiese na kisalu na nge.

VANDA TI MABANZA YA MBOTE SAMBU NA KISALU

Yo vanda nge ke salaka kisalu ya maboko to ya biro, nge fwete zaba nde ‘kana nge sala kisalu, nge ta baka mambote.’ (Bingana 14:23) Inki mambote? Kisalu ya ngolo ke sadisaka beto na kulungisa bampusa na beto ya kinsuni. Yo kele kieleka nde Nzambi me silaka na kulungisa bampusa ya bantu yina ke sambilaka yandi na masonga yonso. (Matayo 6: 31, 32) Kansi, yandi ke zolaka mpi nde beto sala kisalu ya ngolo sambu na kuzwa bima ya kuzingila. —2 Batesalonika 3:10.

Yo yina, beto lenda mona kisalu na beto bonso mwaye ya kulungisa bampusa na beto. Kisalu ke sadisaka beto mpi na kulungisa mikumba na beto. Joshua, mwana-bakala ya bamvula 25 ke tuba nde:

“Kana nge mosi ke lungisa bampusa na nge, yo ke pesaka kiese. Kana nge ke sumba bima ya nge kele na yo mfunu, pana kisalu na nge ke lungisa lukanu na yo.”

Diaka, kusala kisalu ya ngolo ke pesaka beto lukumu. Kisalu ya ngolo ke vandaka kaka mpasi. Kana beto ke kudiya mpi ke kangama ngolo na kisalu na beto, ata kisalu yango ke monana mpasi to yo ke lembisa, beto lenda vanda na kiese ya kuzaba nde beto ke zitisa munsiku ya kuzanguka. Mpi beto me nungaka kikalulu ya bumolo. (Bingana 26:14) Na mutindu yai, kisalu ke natilaka beto kiese. Aaron ya beto tubilaka na disolo ya me luta ke tuba nde: “Mono ke waka mbote na nima ya kusala kisalu kilumbu ya mvimba. Mono lenda lemba mpi bantu lenda mona ve kisalu ya mono me sala, kansi mono ke zabaka nde mono me sala kima mosi.”

Mutindu Bo Ke Monaka Kialu ya Ngolo

“Na nkokila ntangu mono ke vandaka ya kulemba, mono ke monaka nde mono me lungisa mambu yina yo lombaka nde mono sala mpi mono ke vandaka na kiese. Mono ke bakisaka nde mono me sala mpenza *kialu* kilumbu yina.”
—Nick.

“Kusala *kialu* ya ngolo kele mutindu ya kuluta mbote ya kusala *kialu*. Kana nge ke zola kusala *kialu* mosi ya mfunu, sala yo mbote.”—Christian.

“Nitu ya muntu lenda sala mambu ya kuyituka. Mono ke monisaka ntonda sambu na dikabu ya luzingu ntangu mono ke salaka *kialu* ya ngolo mpi mono ke sadisaka bantu ya nkaka.”—David.

KUDIPESA NA KIALU NA NGE

Biblia ke kumisaka bakala yina kele “ngolo na *kialu* na yandi” mpi nkento yina ke monaka kiese na kusala ti maboko na yandi. (Bingana 22:29; 31:13) Ya kieleka, muntu ke kumaka ve ti makuki ya kusala *kialu* na mbala mosi. Bantu fioti mpamba ke zolaka kusala *kialu* yina bo ke zabaka mbote ve. Ziku, kikuma yai ke pusaka bantu mingi na kusepela ve ti *kialu* na bo mpi bo ke salaka ve kikesa sambu na kuzaba *kialu* yango.

Na kutuba ya mbote, muntu lenda sepela ti bisa-lyonso kana yandi ke sala yo ti mabanza ya mbote disongidila kana yandi me kudipesa na kulunguka mutindu ya kusala yo mbote-mbote. William, toko mosi ya bamvula 24, ke tuba nde: “Kana nge me kudipesa na *kialu* mosi mpi nge me mona mbutu na yo, yo ke pesaka kiese. Nge ta sala ve *kialu* yango zulu-zulu mpi nge ta sala yo ve kaka na kiteso ya bo me lomba nge.”

TULA DIKEBI NA MAMBOTE YINA KIALU NA NGE KE NATILA BANTU YA NKAKA

Kuyindula kaka ve mbongo ya nge ta zwa, kansi kudiya nde: ‘Sambu na nki *kialu* yai kele mfunu? Inki ta salama kana mono sala yo ve to kana mono sala yo mbote ve? Inki mutindu *kialu* na mono ke natilaka bantu ya nkaka mambote?’

Yo kele mbote mpenza na kuyindula ngiufula ya nsuka sambu *kialu* ke pesaka kiese ntangu beto ke mona mutindu bantu ya nkaka ke bakila yo mambote. Yezu tubaka nde: “Kiese ke vandaka mingi na kupesa kuluta na kubaka.” (Bisalu 20:35) Katula bantu ya ke bakilaka *kialu* na beto mambote, mu mbandu, bakiliya mpi bamfumu na beto ya *kialu*, bantu ya nkaka mpi ke bakilaka *kialu* na beto mambote. Bantu yango kele bantu ya dibuta na beto mpi bantu ya kele na mfunu ya lusadis.

Bantu ya dibuta na beto. Kana mfumu ya dibuta ke sala *kialu* ya ngolo sambu na kulungisa bampusa

ya dibuta na yandi, yandi ke natilaka bo mambote na mitindu zole. Ya ntete, yandi ke salaka nde dibuta na yandi kuzwa bima ya kinsuni, mu mbandu, madia, bilele mpi nzo. Yandi ke lungisaka mukumba yina Nzambi me pesaka yandi disongidila ‘kulungisa bampusa ya bantu na yandi.’ (1 Timoteo 5:8) Ya zole, muntu ya ke salaka *kialu* ya ngolo ke longaka bantu ya dibuta na yandi mfunu ya kusala ngolo. Shane ya beto me tubila na disolo ya me luta ke tuba nde: “Papa ke pesaka mbandu ya mbote mutindu yandi ke salaka *kialu* mbote. Yandi ke vandaka masonga mpi ke salaka *kialu* ya sharpantie luzingu na yandi ya mvimba. Mbandu na yandi me sadisaka mono na kusala *kialu* ya maboko mpi mono ke salaka bima yina bantu ya nkaka ke sadilaka.”

Bantu ya kele na mfunu ya lusadis. Ntumwa Polo longisilaka Bakristu na ‘kusala *kialu* ya ngolo na mpila nde bo zwa kima ya kupesa muntu yina me konda.’ (Baefezo 4:28) Kana beto ke sala *kialu* ya ngolo sambu na kulungisa bampusa na beto mpi ya dibuta na beto, beto lenda sadisa mpi bantu yina kele na mfunu ya lusadis. (Bingana 3:27) Yo yina, *kialu* ya ngolo lenda sadisa beto na kubaka kiese ya ke katukaka na kupesa.

SALA KISALU MINGI KULUTA YINA BO KE LOMBA NGE

Na Disolo ya Yezu na Zulu ya Ngumba, yandi tubaka nde: “Kana muntu mosi ya kele na kiyeka kulomba nge na ngolo na kusala kilometre mosi, sala bakilometre zole ti yandi.” (Matayo 5:41) Inki mutindu nge lenda sadila munsiku yai na kisalu na nge? Na kisika ya kusala kaka kisalu yina bo me lomba nge, sosa mabaku ya kusala diaka *mingi*. Baka lukanu; sala ngolo sambu na kusala kisalu na nge mbote-mbote mpi nswalu. Vanda na kiese ya kusala mambu ya fioti-fioti yina kisalu na nge ke lomba.

Kana nge ke sala kisalu kuluta yina bo ke lomba nge, ntembe kele ve nde nge ta sepela ti kisalu na nge. Sambu na nki? Sambu *nge mosi* ke twadisa yo. Nge ke sala mingi sambu nge mosi me zola kansi ve sambu muntu mosi ke pusa nge. (Filemoni 14) Na diambu yai, beto ke yibuka munsiku yina kele na Bingana 12:24: “Kudipesa na kisalu ke kumisaka muntu muntu ya nene, kansi bumolo ke kumisaka muntu mpika.” Ya kieleka, bantu fioti mpamba na kati na beto ta kuma bampika to bo ta pusa bo na kusala kisalu na kingolo-ngolo. Muntu ya ke sala kaka kisalu ya bo me lomba yandi lenda kudiswa bonso nde yandi me kuma mpika to yandi kele na nsi ya kiyeka ya bantu ya nkaka. Kansi, muntu ya ke sala kisalu kuluta yina bo me lomba yandi ke salaka mingi sambu yandi me *zola* mpi ke twadisa kaka luzingu na yandi yandi mosi. Yandi ke vandaka mfumu ya kisalu na yandi.

TULA KISALU NA KISIKA NA YO

Kisalu ya ngolo kele mfumu, kansi beto fwete zaba mpi nde luzingu me suka kaka ve na kisalu. Bi-

bilia ke siamisaka beto na kusala kisalu ya ngolo. (Bingana 13:4) Kansi, yo ke longisila beto ve na kusala kisalu kuluta ndilu. Mukanda ya Longi 4:6 ke tuba nde: “Kuluta mbote na diboko mosi nge zwa ndambu ya mambote na ngemba yonso, kansi mbote ve na kufulusa maboko yonso zole na kisalu mingi ya mpamba; yonso kele kaka mupepe.” Inki dilongi beto ke baka na verse yai? Muntu ya ke salaka kisalu kuluta ndilu lenda baka ve mambote ya kisalu na yandi kana kisalu yango ke dia yandi ntangu yonso mpi ke manisa ngolo na yandi. Diaka, kisalu yango ta vanda diaka ve mfumu mpi yo ta vanda bonso muntu ke landa mupepe.

Biblia lenda sadisa beto na kusala kisalu ti bukati-kati. Ata yo ke zabisa beto nde beto fwete kudipesa na kisalu, yo ke longisilaka beto mpi na ‘kuzikisa mambu ya kuluta mfumu.’ (Bafilipi 1:10) Inki kele mambu ya kuluta mfumu? Mambu ya kuluta mfumu kele kulutisa ntangu ti dibuta mpi banduku. Kansi, mambu ya kuluta diaka mfumu kele mambu ya kimpewe, mu mbandu kutanga Ndinga ya Nzambi mpi kuyindulula yo.

Ntembe kele ve nde bantu ya ke vandaka ti bukati-kati na luzingu ke sepelaka mingi ti kisalu na bo. William ya beto me tubila na zulu ke tuba nde: “Mfumuna na mono ya ntama ya kisalu ke pesaka mbandu ya mbote sambu yandi ke salaka kisalu mbote. Yandi ke salaka kisalu ngolo mpi ke vandaka ti bangwisana ya mbote ti bakliya na yandi sambu na kisalu na yandi ya mbote. Konso kilumbu na nsuka ya kisalu, yandi ke bikaka kisalu mpi ke tulaka dikebi na dibuta mpi na lusambu na yandi. Keti nge me zaba? Yandi kele muntu ya kiese!” ■

Sambu na Nki Bantu Fwete Longuka Biblia?

Mbandu yai ke landa kele disolo yina ke monisa mutindu Mbangi ya Yehowa lenda solula ti mfinangani mosi. Beto sala bonso nde Mbangi mosi na zina ya Brian me kwisa kutala bakala mosi na zina ya Eric.

BIBLIA KELE YA SIKI-SIKI NA MASOLO YA ME LUTAKA

Eric: Mono ke sambilaka mpenza ve. Mono ke mona nde beto ta solula mingi ve.

Brian: Mono me sepela mutindu nge me zabisa mono dibanza na nge. Zina na mono Brian, ebuna nge?

Eric: Zina na mono Eric.

Brian: Eric, mono ke na kiese ya kukutana ti nge.

Eric: Mono mpi.

Brian: Mono ke zola kuyula nge ngiufula mosi, keti dibuta na beno ke sambilaka?

Eric: Ee. Kansi, ntangu mono katukaka na nzo mpi kwendaka na iniversite, mono yambulaka ku-sambila.

Brian: Mono me bakisa. Inki mambu nge longukaka na iniversite?

Eric: Mono longukaka mutindu bantu ke zingaka na kimvuka mpi mambu yina me lutaka. Mono ke zolaka mambu yina me lutaka, disongidila mutindu bantu vandaka kuzinga na ntangu ya ntama.

Brian: Istware kele dilongi mosi ya kitoko. Ziku, nge me zaba nde Biblia ke tubilaka mpi mambu ya me lutaka. Keti nge sadilaka Biblia ntangu nge vandaka kusala bansosa?

Eric: Ve. Mono ke zaba nde yo kele mukanda mosi ya mbote, kansi mono me yindulaka ntete ve nde Biblia ke tubilaka mambu ya me lutaka.

Brian: Yo ke monana nde nge ke zola kuzaba mambu. Kana nge kele ti mwa ntangu, mono lenda songa nge mwa masolo ya siki-siki ya kele na Biblia.

Eric: Kima ve. Kansi, mono kele na Biblia ve.

Brian: Ok. Mono lenda songa nge na Biblia na mono. Disolo ya ntete kele na mukanda ya 1 Bansasungu kapu ya 29, verse ya 26 mpi 27. Biblia ke tuba nde: “Davidi mwana ya Yese vandaka ntotila ya bantu yonso ya Israele bamvula makumi iya (40). Yandi yalaka na bwala Ebroni bamvula nsambwadi ebuna na bwala Yeruzalemi bamvula makumi tatu na tatu.”

Eric: Inki ke songa nde disolo yango kele ya siki-siki?

Brian: Na ntangu mosi buna, bantu ya ke tulaka ntembe tubaka nde Ntotila Davidi zingaka ve.

Eric: Ya masonga? Sambu na nki bo tulaka ntembe?

Brian: Katula banzikisa ya kele na Biblia, banzikisa fioti monisaka nde Davidi zingaka. Kansi, na mvu 1993, kimvuka mosi ya bantu ya arkeoloji sengumunaka ditadi mosi ya ntama yina bo sonikaka na zulu nde “Nzo ya Davidi.”

Eric: Yo ke yitukisa mpenza.

Brian: Muntu ya nkaka ya bantu tulaka ntembe nde yandi zingaka ve kele Ponse Pilate, guvernere ya vandaka kuyala na bilumbu ya Yezu. Na mukanda ya Luka kapu 3, verse 1, bo ke tanga zina na yandi na kati ya bamfumu ya ntangu yina.

Eric: Ee, mono me bakisa. Verse yango ke tuba

HUC Tai Dan Excavations

nde: “Ntangu Ponse Pilate vandaka guvernere ya Yudea, Erode vandaka mfumu ya distrike ya Galilea.”

Brian: Matondo. Bamvula mingi me luta, bantu ya nkaka ya mayele vandaka kutula ntembe nde Ponse Pilate zingaka ve. Kansi, kiteso ya bamvula 50 me luta, bo monaka ditadi mosi na *Proche-Orient* ya kusonika zina na yandi.

Eric: Humm. Mono me waka ntete ve mambu ya mutindu yai.

Brian: Mono ke na kiese ya kuzabisa nge yo.

Eric: Na kuta masonga, mono ke zitisaka Biblia bonso mikanda yonso ya nkaka. Kansi, mono me yindulaka ntete ve nde yo lenda vanda mfunu na ntangu na beto. Yo lenda vanda na masolo ya siki-siki kansi mono ke yindula ve nde yo kele mfunu.

BIBLIA, MUKANDA MOSI YA NTAMA KANSI YA MFUNU NA NTANGU NA BETO

Brian: Bantu mingi ke ndimaka nde Biblia kele mukanda ya ntama kansi ya mfunu na ntangu na beto. Mono ke bakisaka yo mutindu yai: Bampusa ya bantu me sobaka ve tuka luyantiku. Mu mbandu, beto ke vandaka ntangu yonso na mfunu ya madia, ya bilele, mpi ya nzo. Beto ke vandaka ntangu yonso na mfunu ya kusolula ti bantu ya nkaka mpi kuvanda ti dibuta ya kiese. Keti yo ke mutindu yina ve?

Eric: Yo ke mutindu yina.

Brian: Biblia lenda sadisa beto na mambu yai yonso. Yo yina, beto lenda tuba nde yo kele mukanda mosi ya ntama kansi ya mfunu na ntangu na beto.

Eric: Nge ke zola kutuba nki?

Brian: Bika mono tendula yo na mutindu ya nkaka: Minsiku ya Biblia kele mfunu bubu yai kaka mutindu bo sonikaka yo bamvu-nkama mingi me luta.

Eric: Yo ke mfunu na nki mambu?

Brian: Minsiku ya Biblia lenda sadisa beto, mu mbandu na kuvanda ti bukati-kati na mambu ya mbongo, na kuvanda ti luzingu ya dibuta ya kiese mpi na kuvanda nduku ya mbote. Biblia kele bonso nzila ya ke sadisa beto na kununga. Mu mbandu,

keti nge ke ndima nde kuvanda bakala to mfumu ya dibuta ya mbote na bilumbu yai kele mpasi?

Eric: Ee, yo ke mutindu yina. Mvula mosi ke zola kulunga tuka mono kwelaka nkento na mono kansi beto ke tadilaka ve mambu mutindu mosi.

Brian: Yo kele buna. Kansi Biblia kele ti minsiku ya pwelele yina lenda sadisa beno. Kana nge me zola, nge lenda tanga Baefezo 5:22, 23, 28.

Eric: Kima ve. Baverse yango ke tuba nde: “Bika nde bankento kulemfuka na babakala na bo mutindu bo ke lemfukaka na Mfumu, sambu bakala kele mfumu ya nkento na yandi kaka mutindu Kristu kele mfumu ya dibundu, yandi kele ngulusi ya nitu yai.” Mpi verse 28 ke tuba nde: “Babakala fwete zola bankento na bo mutindu yai, bonso nitu na bo mosi. Muntu yina ke zolaka nkento na yandi ke kudizolaka yandi mosi.”

Brian: Matondo mingi. Keti yo kele ve kieleka nde kana bankwelani ke sadila bandongisila yai ya pwelele, luzingu ya dibuta na bo ta toma?

Eric: Ee, yo ke kieleka. Kutuba mambu yai kele pete, kansi kusadila yo kele mpasi.

Brian: Yo ke mutindu yina sambu ata muntu mosi ve kele ya kukuka. Kaka na kapu yai mosi, verse ya nkaka ke siamisa beto na kuvanda ve makambu ngolo.* Mpi konso nkwelani fwete ndima mabanza ya nkwelani ya nkaka. Mono ti nkento na mono me bakisaka nde Biblia ke sadisaka beto na kuvanda ve makambu ngolo.

Eric: Yo kele mpidina.

Brian: Bambangi ya Yehowa kele ti site Internet mosi ya kele ti malongi ya me tala makwela mpi luzingu ya dibuta. Kana nge kele ti mwa minuta, mono lenda songa nge mambu yina kele na kati.

Eric: Kima ve.

Brian: Ok. Adresi ya site Internet na beto kele www.jw.org. Yai lutiti ya luyantiku.

Eric: Mono me sepela ti bafoto yai.

Brian: Bafoto yai ke monisa mutindu beto ke salaka kisalu ya kusamuna na ntoto ya mvimba. Ah, beto me kuma na kisika yango. Ntu-diambu ya kiti ni yai kele “*Couples & Parents*.” Kana beto bweta na

* Tala Baefezo 5:17.

Minsiku ya Biblia kele mfunu bubu yai kaka mutindu bo sonikaka yo bamvu-nkama mingi me luta

kisika yai, beto ke kuta masolo mingi ya nkufi ya ke tubila mambu ya kuswaswana. Keti disolo mosi me benda dikebi na nge?

Eric: Ee. *“Comment résoudre les conflits dans son couple.”* Mono ta sadila yo!

Brian: Disolo yai ke tubila mambu iya ya muntu fwete sadila sambu na kumanisa mavwanga. Eric, tala paragrafe yai, keti nge ta zola kutanga yo?

Eric: Ee. Yo ke tuba nde: “Kana masolo kele mfunu na makwela, mpidina zola ti luzitu kele ntima mpi bapumo ya makwela.” Humm, mutindu bo me tendula disolo yango me sepedisa mono.

Brian: Matondo na lutangu na nge. Bo me tula verse mosi ya Biblia awa. Keti nge lenda bweta yo sambu beto tanga?

Eric: Ee, mono me mona yo. Yo kele mukanda ya Baefezo 5:33. Yo ke tuba nde: “Konso muntu na kati na beno kuzola nkento na yandi mutindu yandi ke kudizolaka; na ndambu ya nkaka, nkento fwete vanda ti luzitu ya mudindu sambu na bakala na yandi.”

Brian: Keti nge ke bakisa mambu ya bo *ke lomba* konso muntu na *kulungisa* na verse yai?

Eric: Ve. Mono ke bakisa mpenza ve.

Brian: Ntembe kele ve nde bakala ke zolaka nde nkento na yandi kuzitisa yandi. Mutindu mosi mpi, nkento ke zolaka nde bakala kumonisila yandi zola.

Eric: Ee. Yo ke mpidina.

Brian: Kana balaka ke sosa mbala mingi maba-

ku ya kumonisila nkento na yandi zola, yo ta vanda mpasi ve sambu nkento na yandi kuzitisa yandi.

Eric: Yo ke monana mpidina.

Brian: Yo yina, ata bo me sonikaka verse yai bamvula 2000 me luta, yo ke lungisaka bampusa ya bankwelani mpi ke pesaka bo bandongisila ya mboote. Kana bo sadila bandongisila yango, yo ta sadisa bo. Bonso mbandu ya beto me katuka kutubila, zola ti luzitu ta kumisa makwela na bo ngolo.

Eric: Mono ke ndima mambu yai. Biblia ke tubaka mambu mingi ya mono ke yindulaka ve.

Brian: Eric, mono ke na kiesa ya kuwa mambu ya nge ke tuba. Mono ta vutukila nge sambu na kuza-ba dibanza na nge na ntu-diambu *“Quatre mesures pour régler les problèmes,”* ya kele na disolo yai ya beto me tadila na site Internet.*

Eric: Kima ve. Beto ta tadila yo kumosi ti nkento na mono. ■

* Sambu na kuzaba mambu mingi, tala kapu ya 14 ya mukanda *Inki Biblia Kelongaka Mpenza?* yina Bambangi ya Yehowa me basisaka. Nge lenda baka yo mpi na www.jw.org.

Keti nge kele ti ngiufula mosi ya Biblia yina nge ke kudiyulaka? Keti nge ke zola kuzaba balukwikilu to malongi ya Bambangi ya Yehowa? Kana yo kele mpidina, kuvanda ve ti keti-keti ya kuyula Mbangi mosi ya Yehowa. Yandi ta sepela na kusolula ti nge mambu yina.

DISOLO YA ERNEST LOEDI

MVULA YINA YANDI BUTUKAKA
1948

INSI
HONGRIE

LUZINGU NA YANDI YA NTAMA
MPUSA YA NGOLO YA KUBAKA
BAMVUTU NA BANGIUFULA
YA MFUNU YA LUZINGU

Bamvutu ya mbote mpi ya pwelele ya Biblia yitukisaka mono

MUTINDU MONO VANDAKA: Mono butukaka na Székesfehérvár na Hongrie, mbanza yina istware na yo yantikaka bamvula 1000 me luta. Mono ke yibuka diaka bidimbu ya mbi yina mvita ya zole ya nsi-ntoto ya mvimba bikaka na mbanza yai.

Ba-nkaka bantu sansaka mono ntangu mono vandaka leke. Mono ke yibukaka bo diaka, mingi-mingi nkaka ya nkento Elisabeth. Yandi sadisaka mono na kukuma ti lukwikilu ya ngolo na Nzambi. Ntangu mono vandaka ti bamvula tatu, konso nkokila mono vandaka kusamba ti nkaka mbala na mbala kisambu ya bantu ke bingaka nde Kisambu ya Mfumu. Ata mpidina, mono bakisaka ntendula ya kisambu yai na ntwala nde mono lungisa bamvula 30.

Ba-nkaka sansaka mono na buleke sambu bibuti na mono vandaka kusala kosalu mpimpa ntangu mpi bo vandaka ti lukanu ya kubumba mbongo mingi sambu na kusumba nzo mosi ya kitoko. Na konso Sabala ya zole ya ngonda, dibuta ya mvimba vandaka kuvukana sambu na kudia kisika mosi. Mono vandaka kusepela mutindu beto vandaka kuvukana na bantangu ya mutindu yina.

Na mvu 1958, lukanu ya bibuti na mono lunganaka mpi bo sumbaka nzo sambu na beto tatu. Nsuka-nsuka, mono vandaka na kiese ya kuzinga ti bibuti na mono! Kansi bangonda sambanu na nima, kiese na mono manaka sambu papa fwaka ti kansere.

Mono vandaka ti basusi mingi. Mono ke yibuka diaka mutindu mono vandaka kusamba nde: “Nzambi, mono ke bondila nge na kutanina papa. Mono ke na mfunu na yandi. Sambu na nki nge ke pesa ve mvutu na bisambu na mono?” Mono vandaka kudyangisa sambu na kuzaba kisika papa vandaka. Mono vandaka kudyula nde: ‘Keti yandi me kwendaka na zulu to yandi me fwaka kimakulu?’ Mono vandaka kulula bana yina vandaka ti bapapa na bo.

Na nsungi ya bamvula mingi, mono vandaka kukwenda na maziamu konso kilumbu. Mono vandaka kufukama na maziamu ya papa mpi kusamba nde: “Nzambi pardo, mono ke zola kuza-

ba kisika papa na mono kele.” Mono vandaka kusamba mpi sambu na kuzaba mfunu ya luzingu.

Ntangu mono lungisaka bamvula 13, mono bakaka lukanu ya kulonguka ndinga ya bantu ya Allemagne. Mono yindulaka nde mono lenda zwa bamvutu na bangiufula na mono na mikanda na bo. Na mvu 1967, mono yantikaka kulonguka na mbanza Léna, na Allemagne ya Esti. Mono vandaka kutanga na mpusa yonso mikanda ya filozofi ya bantu ya Allemagne, mingi-mingi mikanda ya vandaka kutubila mfunu ya luzingu. Mono sengumunaka bangindu ya nkaka ya mfunu, kansi, ata ngindu mosi ve lungisaka bampusa na mono. Mono landaka kusamba Nzambi sambu na kuzwa bamvutu.

MUTINDU BIBLIA SOBAKA LUZINGU NA MONO: Na mvu 1970, mono vutukaka na Hongrie kisika ya mono kutanaka ti Rose. Na ntangu yina, Bakoministe vandaka kuyala Hongrie. Ntangu fioti na nima, mono kwelaka Rose mpi beto kwendaka na Autriche. Beto vandaka ti lukanu ya kukatuka na Autriche mpi kukwenda kuzinga kimakulu na Sydney na Australie, kisika ngwashi na mono vandaka kuzinga.

Ntangu fioti na nima, mono zwaka kisalu na Autriche. Kilumbu mosi, nduku na mono ya kisalu zabisaka mono nde Biblia lenda pesa bamvutu na bangiufula na mono yonso. Yandi pesaka mono mikanda zole yina vandaka kutendula Biblia. Ebuna mono tangaka mikanda yango mpi mono vandaka ti nzala ya kuzaba mambu mingi. Yo yina, mono sonikilaka Bambangi ya Yehowa, bansoniki ya mikanda yango sambu na kulomba mikanda mingi.

Na kilumbu ya aniversere ya ntete ya makwela na beto, Mbangi mosi ya Yehowa ya Autriche kwisaka kutala beto. Yandi natilaka mono mikanda ya mono lombaka mpi yandi lombaka mono na kulonguka Biblia. Sambu mono vandaka ti nzala ya ngolo ya kulonguka, beto vandaka kulonguka mbala zole na mposo mpi kono mbala beto vandaka kulutisa bangunga iya!

Mono sepelaka ti malongi ya Biblia yina Bambangi ya Yehowa vandaka kulonga mono. Ntangu bo songaka mono zina ya Nzambi, Yehowa na Biblia ya bantu ya Hongrie, mono yitukaka. Tii kuna ya mono lungisaka bamvula 27 na dibundu na beto, mono waka ve bo ke tanga zina ya Nzambi ata mbala mosi. Bamvutu ya mbote mpi ya pwelele ya Biblia yitukisaka mono. Mu

mbandu, mono longukaka nde bafwa ke zabaka ve ata kima mosi bonso muntu me lala mpongi ya ngolo. (Longi 9:5, 10; Yoane 11:11-15) Mono longukaka mpi lusi-lu ya Biblia sambu na nsi-ntoto ya mpa, kisika yina “lufwa ta vandaka diaka ve.” (Kusonga 21:3, 4) Mono ke vandaka ti kivuvu ya kumona diaka papa sambu “bantu . . . ta futumuka” na nsi-ntoto ya mpa.—Bisalu 24:15.

Rose mpi yantikaka kulonguka Biblia. Beto yelaka nswalu na kimpeve mpi manisaka mukanda ya kulonguka na bangonda zole mpamba! Beto vandaka kukwenda na balukutakanu yonso ya Bambangi na Nzo ya Kimfumu. Zola, lusadisu, mpi bumosi ya Bambangi ya Yehowa yitukisaka mono mingi.—Yoane 13:34, 35.

Na mvu 1976, beto kwendaka na Australie ti Rose. Beto sosaka mbala mosi kisika yina Bambangi ya Yehowa vandaka. Bambangi ya nsi yai yambaka beto mbote. Na mvu 1978, beto kumaka Bambangi ya Yehowa.

MAMBOTE YA MONO ME BAKAKA: Nsuka-nsuka, mono zwaka bamvutu na bangiufula ya vandaka kuyangisa mono banda ntama. Sambu mono me kwendaka pene-pene na Yehowa Nzambi, mono me zwaka Tata mosi ya mbote. (Yakobo 4:8) Kivuvu ya kumona diaka papa na nsi-ntoto ya mpa ke vandaka mfunu mingi sambu na mono.—Yoane 5:28, 29.

Na mvu 1989, beto bakaka lukanu ya kuvutuka na Hongrie sambu na kuzabisa banduku, bantu ya dibuta mpi bantu ya nkaka balukwikilu na beto. Beto me zwaka dibaku ya kulonga bantu mingi Biblia. Mama kele mpi na kati ya bantu kuluta 70 ya me kumaka kusadila Yehowa.

Mono sambaka bamvula 17 sambu na kubaka bamvutu na bangiufula na mono. Bamvula 39 me luta, mono ke landaka kusamba mpi ntangu yai, mono lenda tuba nde: “Matondo mingi Tata na mono ya zulu sambu nge me pesaka mvutu na bisambu na mono.” ■

“Nzambi Muntu Ke Tendulaka Bandosi”

YOZEFI vandaka kutambula na kulware ya boloko, me toka ngolo sambu yandi vandaka kusala kisalu na kisika mosi ya tiya mingi. Ntangu vandaka kubula ngolo na boloko bonso na furu ya tiya. Yo ke mona na bonso nde yandi zabaka boloko mbote-mbote mpi bibaka yina vandaka me sala banzila. Ntangu yai, yandi kumaka kuzinga na boloko. Bo vandaka kuzitisa yandi mingi na boloko. Ata mpidina, yandi vandaka kaka muntu ya boloko.

Ziku, Yozefi vandaka kuyindula mbala na mbala luzingu na yandi na bangumba ya matadi ya Ebroni, kisika yandi vandaka kulangidila mameme ya tata na yandi. Yozefi vandaka ti bamvula kiteso ya 17 ntangu tata na yandi Yakobi tindaka yandi na nzietelo ya bakilometre mingi ntama ti bwala na bo. Bubu yai, yo lenda vanda mpasi sambu bo tinda mwana nzietelo ya mutindu yai. Bampangi ya Yozefi wilaka yandi kimpala mpi bo tekaka yandi na kimpika. Bo nataka yandi na Ezipte mpi yandi yantikaka kusala na nzo ya Potifare, mfumu ya basoda ya Ezipte. Mfumu yai vandaka kutudila Yozefi ntima tii kuna nkento na yandi kusilaka Yozefi makambu nde Yozefi zolaka kuladisa yandi na kingolo-ngolo mpi bo tulaka Yozefi na boloko.*—Kuyantika kapu 37, mpi 39.

Ntangu Yozefi kumaka ti bamvula 28, yandi vandaka me lutisa bamvula kiteso ya kumi na kimpika ti na boloko. Luzingu na yandi vandaka kusoba ve mutindu yandi vandaka kuyindula. Keti bo ta basisa yandi na boloko? Keti yandi ta mona diaka Benyamini ti tata na yandi ya yandi vandaka kuzola mingi? Bamvula ikwa yandi ta lutisa na boloko?

Keti nge me kudiwaka dezia bonso Yozefi? Mbala mingi, luzingu na beto ke vandaka ve mutindu beto va-

* Tala masolo “Landa Mbandu ya Lukwikilu na Bo” na *Nzozulu ya Nkengi* ya Augusti 1 mpi ya Novembri 1, 2014.

ndaka kuyindula na buleke. Beto lenda kutana ti bampasi ya ke landa na kuniokula beto. Beto lenda suka mpi beto lenda kuka ve kukanga ntima. Bika beto tala malongi yina beto lenda baka na lukwikilu ya Yozefi.

“MFUMU NZAMBI VANDAKA KAKA NA YOZEFI”

Yozefi zabaka nde Yehowa, Nzambi vilaka yandi ve mpi nzayilu yai sadisaka yandi na kukanga ntima. Ata na boloko, Yehowa vandaka kusakumuna yandi. Yo yina, Biblia ke tuba nde: “Ata kuna na boloko, Mfumu Nzambi vandaka kaka na Yozefi. Yandi salaka na mpila nde kapita ya boloko kumona Yozefi muntu mosi ya mbote.” (Kuyantika 39:20-23) Sambu Yozefi landaka kusala kisalu ngolo, yandi pesaka Nzambi bikuma ya kusakumuna yandi. Ziku, Yozefi bakaka kikesa sambu yandi zabaka nde Yehowa vandaka ntangu yonso ti yandi.

Keti lukanu ya Yehowa vandaka nde Yozefi kubikala na boloko kimakulu? Yozefi zabaka ve mvutu, kansi yandi bikaka mambu yonso na maboko ya Nzambi. Bonso yo ke salamaka mbala mingi, yandi bakaka mvutu na mutindu yina yandi yindulaka ve. Kilumbu mosi, makelele vandaka mingi na boloko sambu bo kotisaka bantu zole ya mpa, bamfumu yina vandaka kusala na nzo ya Farao. Mfumu mosi vandaka kapita ya mampa mpi ya nkaka kapita ya malafu.—Kuyantika 40:1-3.

Mfumu ya basoda songaka Yozefi na kusadisa bakapita yai zole ya vandaka ntete bantu ya lukumu.* Na

* Bantu ya Ezipte vandaka kusala mampa mpi bagato ya mitindu kuluta 90. Yo yina, kapita ya mampa ya Farao vandaka muntu ya nene. Mpi kapita ya malafu vandaka kutwadisa bansadi yina vandaka kuzikisa kana malafu ya Farao kele kitoko to kele ve ti ndikila, sambu na ntangu yina bo vandaka kusadila bamfumu bakompo mpi kufwa bo mingi. Mbala mingi kapita ya malafu vandaka kukuma muntu ya kutudila ntima yina vandaka kupesa ntotila bandongisila.

mpimpa mosi, bakapita yai zole lalaka bandosi ya bo bakisaka ve. Ntangu Yozefi monaka bo na suka, yandi bakisaka nde diambu mosi vandaka kuyangisa bo. Yo yina, yandi yulaka bo nde: "Sambu na nki beno kele mawa-mawa bubu yai?" (Kuyantika 40:3-7) Ziku, bantu yai zabisaka Yozefi mambu yina vandaka kuyangisa bo sambu bo zabaka nde yandi vandaka muntu ya mawete. Yozefi zabaka ve mambu na bo, kansi masolo yina yandi solulaka ti bo sobaka luzingu na yandi. Kana Yozefi tudilaka ve bantu yai dikebi, keti yandi zolaka kusolula ti bo? Diambu ya yandi salaka ke pusa beto na kudiylula nde: 'Keti mono ke tudilaka bantu dikebi sambu na kumonisa lukwikilu na mono na Nzambi?'

Bakapita yai zole tubaka nde bo vandaka kudiyangisa sambu na bandosi ya bo lalaka mpi sambu bo vandaka ve ti muntu ya kutendudila bo bandosi yango. Bantu ya Ezipte vandaka kubaka bandosi na mbalu mingi mpi vandaka na bangwisana ya ngolo ti bantu yina vandaka kutendula bandosi. Bantu yai zole zabaka ve nde bandosi na bo katukaka na Yehowa, Nzambi ya Yozefi. Kansi Yozefi zabaka yo. Yandi zabisaka bo nde: "Nzambi muntu ke tendulaka bandosi. Beno tela mono bandosi na beno kana beno zola." (Kuyantika 40:8) Bangogo ya Yozefi kele mfunu sambu na balongoki ya Biblia bubu yai. Bantu yonso ya ke kwikilaka na Nzambi fwete monisa kikalulu ya kudikumumusa bonso ya Yozefi. Beto fwete bika bangindu ya lulendo ya kimuntu mpi kutula ntima na Nzambi ntangu beto ke sosa kutendula mbote-mbote Ndinga na yandi.—1 Batesalonika 2:13; Yakobo 4:6.

Kapita ya malafu vandaka muntu ya ntete ya kwe-ndaka na Yozefi. Yandi zabisaka Yozefi nde yandi monaka nti mosi ya vinu ti balutangu tatu ya vandaka ti bisuka ya vinu. Bambuma ya vinu telaka mpi yandi bwetaka yo na dikopa ya Farao. Yehowa sadisaka Yozefi na kubakisa ndosi yango mbala mosi. Yandi zabisaka kapita ya malafu nde balutangu tatu ke tendula bilumbu tatu; na nima ya bilumbu tatu, Farao ta vutula nge na kisika na nge. Sambu Yozefi monaka ilungi ya kapita ya malafu me kuma kiese-kiese, yandi zabisaka kapita nde: "Kuvila mpi ve na kusonga mono na mfumu." Yozefi zabisaka yandi diaka nde bo bakaka yandi na ngolo na bwala na bo mpi bo tulaka yandi na boloko kukonda kikuma.—Kuyantika 40:9-15.

Ntangu kapita ya mampa monaka nde Yozefi me pesa kapita ya malafu nsangu ya mbote, yandi lombaka Yozefi na kutendudila yandi ndosi yina yandi monaka bitunga tatu ya mampa na ntu na yandi mpi bandeke vandaka kudia mampa na kati ya kitunga mosi. Nzambi sadisaka Yozefi na kutendula ndosi yai ya mpasi. Kansi yo vandaka ve nsangu ya mbote sambu na kapita ya mampa. Yozefi tubaka nde: "Disongidila ya ndosi yo yai: Bitunga tatu kele bonso bilumbu tatu. Bilumbu tatu me bika mfumu ta basisa nge na boloko, ebuna yandi ta zenga nge ntu ti kutula nitu na nge na zulu ya nti. Mpidina bandeke ta kwisa kudia yo." (Kuyantika 40:16-19) Bonso bansadi yonso ya Nzambi, Yozefi zabisaka bansangu ya Nzambi na kikesa yonso, yo vanda nsangu ya mbote to ya mpasi.—Yezeza 61:2.

Bilumbu tatu na nima, mambu yina Yozefi tubaka

Yozefi sadilaka bantu ya boloko mambu na mawete mpi na luzitu

lunganaka. Farao salaka feti ya lubutuku na yandi, feti yina bansadi ya Nzambi ke salaka ve mpi yandi sambisaka bansadi na yandi yai zole. Yandi zengilaka kapita ya mampa nkanu ya lufwa, mutindu Yozefi tubaka, mpi vutulaka kapita ya malafu na kisalu na yandi. Yo ke mawa na kumona nde kapita ya malafu vilaka Yozefi. —Kuyantika 40:20-23.

“MONO VE”

Bamvula zole ya mvimba lutaka. (Kuyantika 41:1) Yo fwete vanda nde Yozefi kudiyangisaka mingi! Ziku, yandi kumaka ti kivuvu ya ngolo ntangu Yehowa sadisaka yandi na kutendula bandosi ya kapita ya malafu mpi kapita ya mampa. Konso kilumbu, Yozefi vandaka kutelama ti kivuvu nde bo lenda basisa yandi na boloko. Kansi yandi vandaka kaka na boloko mpi mambu sobaka ve. Yo fwete vanda nde yo vandilaka Yozefi mpasi sambu na kukanga ntima bamvula yai zole. Kansi, yandi yambulaka ve kutudila Yehowa Nzambi ntima. Na kisika ya kuvidisa kivuvu, yandi bakaka lukanu ya kukanga ntima mpi nungaka bampasi yai ya ngolo.—Yakobo 1:4.

Na bantangu yai ya mpasi, nani na kati na beto ke vandaka ve ti mfunu ya kukanga ntima? Sambu na kununga bampasi ya luzingu ya ke landa na kuyangisa beto, beto ke vandaka na mfunu ya kukanga ntima, ya kuvanda ntima-nda mpi na mfunu ya ngemba yina ke katukaka na Nzambi mpamba. Mutindu Nzambi sadisaka Yozefi, yandi lenda sadisa beto mpi na kunwana ti mawi ya kukonda kivuvu. —Baroma 12:12; 15:13.

Kapita ya malafu vilaka Yozefi kansi Yehowa vilaka yandi ve. Kilumbu mosi na mpimpa, Nzambi ladisaka Farao bandosi zole ya kuyituka. Na ndosi ya ntete, ntotila monaka bangombe nsambwadi ya kitoko mpi ya mafuta ke basika na Nzadi ya Nile mpi na nima, yandi monaka diaka bangombe ya nkaka ya kukonda mpi ya mikwa-mikwa ke landa na nima. Bangombe ya kukonda yantikaka kudia bangombe ya mafuta. Na nima, Farao lalaka diaka ndosi mpi monaka misusu nsambwadi ya kitoko ke basika na nti mosi. Mpi yandi monaka diaka misusu ya nkaka nsambwadi ya kukonda mpi ya kuyuma ke mena na nima na yo. Misusu ya kukonda mpi ya kuyuma yantikaka kumina misusu ya kitoko. Ntangu Farao telemaka na suka, yandi vandaka kudiyangisa ngolo sambu na bandosi yango. Yo yina, yandi bi-

ngaka bantu yonso ya mayele mpi banganga-nzambi yonso ya vandaka kusadila mazi sambu na kutendula yo. Bo yonso kukaka ve kutendula yo. (Kuyantika 41:1-8) Beto ke zaba ve kana bandosi yango yitukisaka bo to kana bo vandaka kupesa bangindu ya kuswaswana. Ata mpidina, Farao lembaka nitu mpi vandaka diaka ve ti kivuvu ya kuzwa ntendula ya bandosi na yandi.

Nsuka-nsuka, kapita ya malafu yibukaka Yozefi! Kansansa na yandi yangisaka yandi mpi yandi zabisaka Farao nde muntu mosi ya boloko tendulaka mbotembote ndosi na yandi ti ya kapita ya mampa bamvula zole me luta. Na mbala mosi, Farao lombaka nde bo basisa Yozefi na boloko.—Kuyantika 41:9-13.

Yindula mutindu Yozefi kudiwaka ntangu bantu ya Farao kwisaka kubasisa yandi na boloko. Yandi lwataka bilele ya nkaka nswalu, zengaka mandefu mpi ziku, yandi zengaka nsuki yonso mutindu bantu ya Ezipte vandaka kuzenga. Ntembe kele ve nde yandi sambaka ngolo sambu Yehowa kusakumuna yandi ntangu yandi ta solula ti Farao. Bo nataka yandi mbala mosi na nzo ya kitoko ya ntotila mpi yandi telamaka na ntwala ya ntotila. Biblia ke tuba nde: “Mfumu tubaka na yandi nde: ‘Mono me lala ndosi, kansi ata muntu mosi me kuka ve kutendula yo. Bo me songa mono nde kana nge wa ndosi, nge lenda tendula yo.’” Mvutu ya Yozefi yai monisaka diaka kudikulumusa mpi lukwikilu na yandi na Nzambi: “Mono ve mfumu kansi Nzambi muntu ta pesa nge mvutu ya mbote.”—Kuyantika 41:14-16.

Yehowa ke zolaka bantu ya kwikama mpi ya kudikulumusa. Yo yina, yo ke yitukisa ve na kumona nde Nzambi pesaka Yozefi mayele ya kutendula bandosi yina bantu ya mayele mpi banganga-nzambi kukaka ve kutendula. Yozefi zabisaka Farao nde bandosi na yandi yonso zole vandaka kutendula kima mosi. Sambu Yehowa vutukilaka nsangu yango mbala zole, yandi monisaka nde yandi ‘muntu zengaka yo’ mpi yandi ta lungisa yo. Bangombe ya mafuta mpi misusu ya kitoko ke monisa bamvula nsambwadi yina madia ta vanda mingi na Ezipte. Kansi, bangombe ya kukonda mpi misusu ya kuyuma ke monisa bamvula nsambwadi ya nzala. Nzala ya ngolo ta vanda na insi ya Ezipte.—Kuyantika 41:25-32.

Farao bakisaka nde Yozefi tendulaka bandosi yango mbote-mbote. Kansi, yo lombaka nde bo sala nki? Yozefi zabisaka bo bangidika ya bo fwete baka.

Yozefi zabisaka Farao na kudikulumusa yonso nde: “Mono ve!”

Farao vandaka na mfunu ya “muntu mosi ya mayele” sambu na kutula bambuma yonso ya insi na banzo ya kubumba bambuma na nsungi ya bamvula nsambwadi ya mbote mpi sambu na kukabula bambuma yango na nsungi ya nzala. (Kuyantika 41:33-36) Nzayilu mpi makuki ya Yozefi monisaka nde yandi fwanaka na kusala kisalu yina, kansi yandi kudikulumusa, dibanza ya kudikumisa kwisilaka yandi ve ata fioti mpi lukwikilu na yandi salaka nde kisika yai ya lukumu kumonana kima mosi ya mpamba. Kana beto ke monisa mpenza lukwikilu na Yehowa, beto ta sosa ve lukumu mpi ta kudinangula ve. Beto ta vanda na ngemba kana beto bika mambu na maboko ya Nzambi!

“WAPI BETO TA MONA DIKA MUNTU YA NKAKA”

Farao ti bansadi na yandi yonso bakisaka nde bangidika yina Yozefi bakaka vandaka ya mayele. Ntota bakisaka mpi nde mambu ya mayele yina Yozefi tubaka katukaka na Nzambi na yandi. Yandi zabisaka bansadi na yandi nde: “Wapi beto ta mona diaka muntu ya nkaka ke na mayele ya Nzambi bonso muntu yai?” Yandi zabisaka Yozefi nde: “Muntu ya nkaka kele ve yina me luta nge mayele, sambu Nzambi me songa nge mambu yai yonso. Mono ke pesa nge kiyeka ya kuyala nsi na mono, bantu na mono yonso fweti landa bansiku na nge. Kansi mono, mono ta

luta nge kaka sambu mono kele mfumu ya nene.” —Kuyantika 41:38-41.

Farao salaka mambu ya yandi silaka Yozefi. Na mbala mosi, bo lwatisaka yandi bilele ya lino. Farao lwatisaka yandi shene ya wolo ti lupetu mpi matisaka yandi na zulu ya pusu-pusu ya kimfumu. Farao pesaka yandi kiyeka yonso mpi zabisaka yandi na kusala mambu yina yandi tubaka. (Kuyantika 41:42-44) Kaka na kilumbu yina, Yozefi katukaka na boloko mpi kwendaka na nzo ya ntotila. Yandi basikaka na boloko mpi kumaka muntu ya zole na nima ya Farao. Yozefi vandaka ti bikuma ya mbote ya kumonisa lukwikilu na Yehowa, Nzambi! Yehowa monaka mambu yonso ya kukonda lunungu yina Yozefi kutanaka ti yo bamvula mingi. Yandi yidikaka mambu yango na ntangu mpi na mutindu ya mbote. Yehowa sungikaka mambu ya mbi ya bo salaka Yozefi mpi taninaka bantu yina kumaka dikanda ya Izraele na nima. Beto ta mona mutindu mambu salamaka na disolo yina ta basika na masolo yai ya kulanana.

Kana nge ke kutana ti diambu mosi ya mpasi, ziku, diambu mosi ya kukonda lunungu ya ke landa na kuyangisa nge bamvula mingi, kuvidisa ve kivuvu. Yibuka mambu yina kuminaka Yozefi. Sambu yandi vandaka ntangu yonso muntu ya mawete, ya kudikulumusa, ya lukwikilu mpi kangaka nti, yandi pesaka Yehowa mabaku ya kusakumuna yandi. ■

INKI MUTINDU LUYALU MOSI YA NTOTO YA MVIMBA LENDA VUKISA BANTU YA MAKANDA YONSO? YEZAYA 32:1, 17; 54:13

Keti kilumbu kele luyalu mosi mpamba ta yala ntoto ya mvimba?

Yindula mambote yina bantu ta baka kana luyalu mosi mpamba kuyala ntoto ya mvimba. Bubu yai, bantu mingi ke mona mpasi sambu bantu ya nkaka kele bansukami mpi bankaka kele bamvwama. Luyalu mosi mpamba ta bakisa bampusa ya bantu yonso mpi ta lungisa yo. Keti nge ke yindula nde bantu lenda sala luyalu ya mutindu yai?—**Tanga Yeremia 10:23.**

Na disolo ya luzingu ya bantu, baluyalu me kukaka ve kulungisa bampusa yonso ya bantu, mingi-mingi bampusa ya bansukami. Baluyalu ya nkaka kele nku. (Longi 4:1; 8:9) Nzambi Nkwa-Ngolo Yonso me silaka na kutula luyalu mosi ya ta yinga baluyalu yonso ya bantu. Mfumu ya luyalu ya Nzambi ta tudila mpenza bantu dikebi.—**Tanga Yezaya 11:4; Daniele 2:44.**

Inki mambu Kimfumu ya Nzambi ta sala?

Yehowa Nzambi me ponaka Mfumu ya me fwana sambu na kuyala nsi-ntoto ya mvimba, Yezu, Mwana na yandi. (Luka 1:31-33) Ntangu Yezu vandaka na ntoto, yandi vandaka kusadisa bantu. Sambu yandi kele Ntotila, yandi ta vukisa bantu ya makanda yonso mpi ta katula bo na bampasi.—**Tanga Nkunga 72:8, 12-14.**

Keti bantu yonso ke ndimaka nde Yezu kele Mfumu? Ve. Kansi Yehowa kele ntima-nda. (2 Piere 3:9) Yandi me pesaka bantu dibaku ya kundima nde Yezu kele Mfumu. Ntama mingi ve, Yezu ta fwa bantu ya mbi mpi ta tula ngemba na ntoto ya mvimba.—**Tanga Mishe 4:3, 4.**

Sambu na kuzaba mambu mingi, tala kapu ya 8 ya mukanda yai, yina Bambangi ya Yehowa me basisaka

Nge lenda baka yo mpi na www.jw.org

Kana mpila kele, beno tindila mono mukanda *Inki Biblia Kelongaka Mpenza?*

NDINGA _____

ZINA _____

ADRESI _____

Sambu na kusonikila beto, tala lutiti ya 2

TANGA BAMVUTU YA BANGIUFULA MINGI YA BIBLIA NA INTERNET

Baka zulunalu yai mpi banimero ya ntama ya ofele na Internet

Biblia kele na Internet na bandinga kuluta 100

Kota na www.jw.org, to scanner kidimbu yai

wp15 02/01-wjk 141030